

Ministerieel besluit tot bescherming als monument van het Kasteel van Uitbergen met het ommuurde en omgrachte park met parkaanleg, dendrologische collectie, tuinarchitectuur en Fladderiep in Berlare (Uitbergen)

DE VLAAMSE MINISTER VAN BESTUURSZAKEN, BINNENLANDS BESTUUR,
INBURGERING, TOERISME EN VLAAMSE RAND

Gelet op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, gewijzigd bij bijzondere wet van 8 augustus 1988, inzonderheid artikel 6, § 1, I, 7;

Gelet op het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij de decreten van 18 december 1992, 22 februari 1995, 22 december 1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001, 21 november 2003, 30 april 2004, 10 maart 2006, 27 maart 2009 en 11 mei 2012;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 2009 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, gewijzigd bij de besluiten van de Vlaamse Regering van 24 juli 2009, 4 december 2009, 6 juli 2010, 7 juli 2010, 24 september 2010, 19 november 2010, 13 mei 2011, 10 juni 2011, 9 september 2011 en 14 oktober 2011;

Gelet op het ministerieel besluit van 17 juli 2013 houdende vaststelling van een ontwerp van lijst van als monument te beschermen Kasteel van Uitbergen met het ommuurde en omgrachte park met parkaanleg, dendrologische collectie, tuinarchitectuur en fladderiep te BERLARE;

Gelet op de behandeling van de uitgebrachte adviezen en ingediende bezwaren door Onroerend Erfgoed en gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen van 6 maart 2014,

BESLUIT:

Artikel 1. Wordt beschermd overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij de decreten van 18 december 1992, 22 februari 1995, 22 december 1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001, 21 november 2003, 30 april 2004, 10 maart 2006, 27 maart 2009 en 11 mei 2012:

Wegens de historische waarde, de sociaal-culturele waarde en de wetenschappelijke waarde als monument:

Kasteel van Uitbergen met het ommuurde en omgrachte park met parkaanleg,
./.

dendrologische collectie, tuinarchitectuur en fladderiep, gelegen in
Berlare (Uitbergen), Moleneindestraat 31

bekend ten kadaster:

Berlare, 2de afdeling, sectie A, perceelnummer 651E;

Berlare, 2de afdeling, sectie B, perceelnummers 302F (deel), 303A, 317A, 318A, 319,
320A, 321A, 322B, 323B, 326

zoals afgebakend op bijgevoegd plan.

Art. 2. Het algemeen belang dat de bescherming verantwoordt, wordt door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende intrinsieke waarden gemotiveerd:

Historische waarde:

De kasteelsite is historisch uitermate belangwekkend als voorbeeld van een minstens tot de 16de eeuw opklimmende omwalde hoeve, ingeplant nabij de dorpskern van Uitbergen op een strategische plaats in de Scheldebocht aan een oude verbindingsweg naar Berlare/Zele en aangeduid op historische kaarten, die in de loop van de 18de eeuw evolueerde naar een zelfbedruipende omwalde buitenplaats met aangelegd park als eigendom van adellijke families. Daarenboven exemplarisch voor de verdere evolutie gedurende de 19de eeuw waarbij de functie van de site als zomerresidentie naar een kasteel met permanente bewoning verschoof. Deze functionele verschuiving ging gepaard met verbouwingen en uitbreidingen aan het domein, waardoor de buitenplaats onder de families de Kerchove d' Ousselghem, van den Steen de Jehay en Visart de Bocarmé, evolueerde tot een kasteel met neoclassicistisch voorkomen volgens 'entre cour et jardin'-principe, met zeer waardevolle landschappelijke parkaanleg en bijkomende aanhorigheden zoals conciërge- en hovenierswoning.

Het parkdomein van het kasteel van Uitbergen is uitzonderlijk, uitermate belangwekkend en representatief voor een historisch gegroeid landschapspark. Geëvolueerd vanuit een minstens tot de 16de eeuw opklimmende omwalde site, substantieel vergroot in de 18de en 19de eeuw, voorzien van moestuinen, boomgaarden, Engelse tuinen, vijver en dergelijke tot een deels omgracht en ommuurd landschapspark in het begin van de 20ste eeuw. Het geëvolueerde park in landschapsstijl vertoont typische gebogen waterpartijen met centrale vijver, slingerpaden, een afwisseling van open gazons met vista's en gesloten bospartijen naast een aantal opvallende solitaire bomen.

Het domein herbergt ook enkele kleine elementen van tuinarchitectuur waaronder een brug met jongere ijzeren leuning en een achthoekig eendenhuisje in vakwerkbouw onder tentdak op het eiland. Twee ronde belvédères aan de oostzijde aanvankelijk met zicht op de Schelde bleven eveneens bewaard. De dendrologische collectie uit het begin van de 20ste eeuw van graaf Visart de Bocarmé is van groot historisch belang.

Historische, in casu architectuurhistorische waarde:

Het kasteel van Uitbergen is architectuurhistorisch een representatief voorbeeld van een in meerdere bouwfases tot stand gekomen kasteel met karakteristiek neoclassicistisch voorkomen met rechts aansluitende oude koetshuizen, dat in kern

minstens tot de 18de eeuw opklimt en teruggaat op een nog ouder volume. Vanouds traditioneel een L-vormig gebouw dat naar een ontwerp van circa 1840 van de gerenommeerde Gentse architect Louis Minard volgens de gangbare mode in U-vorm werd gewijzigd door toevoeging van een rechtersaliet. Deze verbouwing ging gepaard met een doordachte verbouwing in neoclassicistische stijl, waarvan de gevelafwerking met gepleisterde imitatiebanden, hoekkettingen, verdiept middendeel, beluikte rechthoekige vensters en centrale deur gevat in fijne hardstenen omlijsting deels onder accentuerende hardstenen kroonlijsten op consoles, omlopend hoofdgestel met gelede architraaf en fries met venstertjes, karakteristiek is voor deze bouwstijl. Deze kwalitatieve en verzorgde verbouwing met integratie van het 18de-eeuwse L-vormige volume getuigt tevens van de architecturale kwaliteiten van architect Louis Minard. De toevoeging in 1898-1899 van de neogotische huiskapel (nog vergroot in 1906), en de haakse vleugel aan de straatzijde door architect Joseph De Bosscher (Heusden) zijn een complementaire, weldoordachte, functionele en stilistisch aansluitende uitbreiding van het kasteel, kenmerkend voor de bouwperiode en bouwstijl en illustratief voor het vakmanschap van architect De Bosscher.

Historische, in casu interieurhistorische waarde:

De interieurhistorische waarde van het kasteel van Uitbergen wordt bepaald door het merkwaardige interieur waarvan de binnenindeling, structuur en aankleding zowel elementen vertoont uit de 18de eeuw, de eerste en tweede helft van de 19de als uit de 20ste eeuw. Hierdoor vertoont het kasteel een mooie staalkaart van diverse bouwstijlen exemplarisch voor de stijlevolutie van Directoire, Empire tot neoclassicisme, neogotiek en eclecticisme.

De gerestaureerde kapel toegewijd aan St.-Antonius van Padua is exemplarisch voor een architecturaal hoogstaande neogotische huiskapel met verzorgd interieur gekenmerkt door fraaie wandpolychromie, beschilderd spitstongewelf en een neogotisch polychroom geschilderd houten altaar met voorstellingen uit het leven van de patroonheilige voor de familie van den Steen de Jehay vervaardigd in de St.-Lucasschool van Luik.

Sociaal-culturele waarde:

De bewoningsgeschiedenis van de site wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van adellijke families vanaf het derde kwart van de 18de eeuw (Terlinden, de Kerchove d'Ousselghem, van den Steen de Jehay en Visart de Bocarmé). Vanaf de tweede helft van de 19de eeuw namen de residerende kasteelheren ook het ambt van burgemeester op en bekleedden vanuit die functie en als lokale mecenas en grootgrondbezitter een belangrijke sociaal-culturele positie binnen de dorpsgemeenschap van Uitbergen. Vooral graaf Albert Visart de Bocarmé speelde een belangrijke rol voor de ontwikkeling van Uitbergen en de omgeving van Overmere (Donkmeer) en Berlare. De kasteelsite is daarenboven een visuele getuige van de vooraanstaande maatschappelijke en financiële positie van de kasteelheren, die hen ook toeliet beroep te doen op vooraanstaande architecten zoals Louis Minard en De Bosscher om uitbreidingswerken te realiseren en om een dendrologische collectie aan te leggen en te onderhouden. De dendrologische collectie in het park vormt een historische eenheid met het kasteel.

Wetenschappelijke, in casu natuurwetenschappelijke en dendrologische waarde:

De uitzonderlijke waarde van het kasteelpark wordt hoofdzakelijk bepaald door de landschappelijke aanleg en tal van belangrijke bomen die merendeels in het begin van de 20ste eeuw door eigenaar graaf Amédée Visart de Bocarmé, voorzitter van de Belgische Bosbouwvereniging, werden aangeplant. Aan dit arboretum met dendrologische collectie ontleent het park een grote historische en botanische erfgoedwaarde, die ook in de gespecialiseerde vakliteratuur wordt geroemd. De voornaamste bomen in het park zijn o.m. Mammoetboom (*Sequoiadendron giganteum*), Kaukasische spar (*Picea orientalis*), Grijs walnoot (*Juglans cinerea*), Zwarte walnoot (*Juglans nigra*), Osagedoor (*Maclura pomifera*), Perzisch ijzerhout (*Parrotia persica*), Moseik (*Quercus cerris*), Moereseik (*Quercus palustris*), Moerascipres (*Taxodium distichum*), Suikeresdoorn (*Acer saccharum*), Hickorynoot (*Carya glabra*), Amerikaanse es (*Fraxinus americana*), Hickorynoot (*Carya glabra ovata*), Hongaarse zilverlinde (*Tilia petiolaris*), Honingboom (*Sophora japonica*), Amerikaanse linde (*Tilia americana*), Japanse cipres (*Cryptomeria japonica*), Zomereik (*Quercus robur*). Een zeldzame Fladderiep (*Ulmus laevis*) in het bosperceel palend aan het park wordt omwille van zijn grote wetenschappelijke waarde mee in de bescherming opgenomen. Fladderiep is zeer zeldzaam in Vlaanderen. Het betreft een zuivere vertegenwoordiger van een bijzondere soort (genenreservoir), met een mooie representatieve groeivorm. Het exemplaar te Uitbergen is een van de hoogste, dikste en oudste in de regio.

Art. 3. Met het oog op de bescherming zijn van toepassing:

De beschikkingen van het besluit van de Vlaamse Regering van 17 november 1993 tot bepaling van de algemene voorschriften inzake instandhouding en onderhoud van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van 23 juni 2006, 5 juni 2009, 4 december 2009, 10 juni 2011 en 22 juni 2012 (Belgisch Staatsblad 10 maart 1994, 22 augustus 2006, 18 september 2009, 11 januari 2010, 2 augustus 2011 en 27 juli 2012).

Brussel,

07-07-2014

Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering,
Toerisme en Vlaamse Rand

Geert BOURGEOIS